

NOVI PRISTUP IZVJEŠTAVANJA O LIZINGU

A NEW APPROACH TO REPORTING ON LIZINGH

Nina Pejić

Student master studija, Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina
Republika Srpska, Bosna i Hercegovina

Bojana Dragičević

Student master studija, Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina
Republika Srpska, Bosna i Hercegovina

Apstrakt: *Primjena ovog standarda obavezna je za poslovne periode koji pocinju poslije 01.01.2019. Za najmoprimca ovaj standard predviđa samo jedan model priznavanja lizinga. Po ovom modelu ce sva imovina najmoprimca i obaveze povezane s lizingom biti priznate. Za najmoprimca, najam postaje nova obaveza na koju se placanju kamate, zajedno s novom imovinom u aktivi. Najmoprimci ce iskazivati vise imovine, ali istovremeno ce biti vise zaduzeni. Uticaj se ne odrzava samo na bilans stanja. U bilansu uspjeha se ukida ravnomjerno rasporedjen poslovni rashod iz operativnog najma, evidentiran prema MRS – u 17. U skladu s MSFI 16 rashodi po najmovima dijele se na troskove amortizacije (operativni rashod) i troskove kamata po obavezama po najmovima (finansijski rashod). Sva drustva koja su dosada imovinu u operativnom najmu iskazivala u vanbilansu proci kroz značajnu izmjenu finansijskih pokazatelja izvedenih iz imovine i obaveza društva.*

Кljučне rijeчи: *lizing, izveštavanje*

Apstrakt: *Application of this standard is mandatory for business periods beginning after 01/01/2019. For the tenant this standard provides only one model of recognition of the lease. According to this model, if all the property of the lessee and obligations related to leasing be recognized. For tenants, rent becomes a new obligation to which the payment of interest, along with a new asset in assets. Tenants will express more property, but at the same time will be more in charge. The impact is not only held on the balance sheet. The income statement is reversed evenly distributed business expense from operating leases, recorded in accordance with IAS - to 17. In accordance with IFRS 16 expenses for leases are divided into depreciation costs (operating expenses) and interest expense of obligations under leases (finance charges). All the companies that are a nuisance assets under operating leases expressed in off-balance sheet to go through a significant change of financial ratios derived from the assets and liabilities of the company.*

Keywords: *lizingh, reporting*

UVOD

Od početka primjene MRS 17 pa do danas u kompanijama su se desile brojne promjene. Imajući u vidu da se lizing pokazao kao pogodan način za dobijanje pristupa sredstvima i izvorima finansiranja uočava se rast broja i vrijednosti ugovora o lizingu. Međutim, MRS 17 nije mogao da pruži jasnu sliku o aktivnostima kompanije u poslovanju sa lizingom. Ovaj standard zahtjeva da se lizing, u zavisnosti od obima prenesenih rizika i koristi koji su povezani sa vlasnistvom nad sredstvom koje je predmet lizinga, prese sa zakupodavca na zakupca klasifikuje kao finansijski odnosno operativni lizing. Za ova dva lizinga MRS 17 propisuje različit izvještajni tretman.

Kako bi se stvorila jasna slika potrebno je prezentovati posljedice ulaska u operativni lizing. U tom slučaju zakupac sredstava u svom izvještaju o finansijskom položaju ne iskazuje ni sredstvo koje je uzeto u lizing ni obaveze koje su sa njim povezane. Ta sredstva i obaveze vode se vanbilansno. Zbog toga korisnici finansijskih izvještaja nemaju jasnu sliku o sredstvima koje kompanije koriste u poslovanju niti o visini iznosa sredstava u kojem zakupodavci tokom trajanja operativnog lizinga finansiraju zakupce.

Menadžeri velikih kompanija iskorištavali su ova dva različita pristupa lizingu te su jedni zakup istih sredstava sa istim trajanjem zakupa u finansijskim izvještajima prikazivali kao finansijski, a drugi kao operativni. Ovo je izazvalo stvaranje zabune kod investitora.

Kod primene operativnog lizinga u izvještaju o rezultatu iskazuje se iznos naknade koju zakupac plaća zakupodavcu. Taj iznos sastoji se od naknade za korištenje sredstava i kamate. Iako su ove dijve naknade po ekonomskoj prirodi različite one se iskazuju zajedno u izvještaju o rezultatu. To dovodi do netransparentnosti posljedica rizika.

Nakon detaljnih javnih rasprava IASB je odlučio stati na kraj skrivanju budućih obveza u finansijskim izvještajima koji proizlaze iz Ugovora o lizingu, te osigurati najmoprimcima i najmodavcima sve značajne informacije koje će jasno prezentovati informacije o transakcijama vezanim za lizing, prvenstveno za operativni leasing.

1. NOVI STANDARD MSFI 16

Lizing se u ovom standardu definise kao ugovor kojim se prenosi pravo korišćena sredstva tokom određenog perioda u zamjenu za naknadu. Po ovoj definiciji prava i obaveze sagledane su sa strane zakupca. Cilj je da računovodstveni i izvještajni pristup lizingu koji je sadržan u MSFI 16 odrazi njegovu ekonomsku suštinu na dan u kom zakupodavac sredstvo koje je predmet zakupa učini dostupnim za korišćenje od strane zakupca. U tom momentu zakupac stiče pravo korišćenja datog sredstva u periodu koji je definisan ugovorom i uz obavezu plaćanja za dobijeno pravo

korišćenja. Po isteku ugovorenog perioda zakupac je dužan sredstvo vratiti zakupodavcu. Od momenta kada je pravo korišćenja preneseno zakupodavac ne može predmet preuzeti od zakupca niti ga može tokom trajanja zakupa koristiti iako je on vlasnik. Zakupac odlučuje o tome kako će koristiti sredstvo i u kom obimu i kako će time ostvariti dobit. Pravo kontrole i pravo korišćenja sredstva postoji bez obzira sto ugovor sadrži odredbe koje ograničavaju pravo korišćenja. One utiču na visinu vrijednosti i obim prava korišćenja sredstva kao i na visinu ugovorene naknade koju plaća zakupac. Međutim, ograničenja korišćenja sredstva mogu biti nametnuta od strane države radi zaštite životne sredine ili iz nekih drugih bezbedonosnih razloga.

Cilj MSFI 16 je da osigura korisnicima finansijskih izvještaja informacije na osnovu kojih će moći procijeniti učinke lizinga na finansijski položaj, uspješnost poslovanja i novčani tok preduzeća koje promatraju. U skladu sa ovim standardom zakupac će morati priznavati imovinu i obaveze za finansijski i operativni najam na isti način, osim za najam s rokom do godine dana i na najmove imovine male vrijednosti. Tako da bi u bilansu stanja vrijednost imovine u operativnom lizingu bila iskazana u aktivni kao pravo upotrebe imovine, a obaveze po lizingu u pasivi kao obaveze plaćanja po ugovoru. U konačnom rezultatu zakupac će u slučaju ovog lizinga iskazivati amortizaciju i kamate kao trošak finansiranja.

Primjena ovog standarda uticaće negativno na finansijske pokazatelje preduzeća. MSFI 16 kompanijama koje ga budu primjenjivale pogoršaće pokazatelj zaduženosti, a samim tim pogoršava se i kreditna sposobnost kompanije. Iako će primjena ovog standarda povećati imovinu ali i obaveze za očekivati je dodatno smanjenje kapitala.

Osnovno pravilo prilikom sklapanja ugovora o lizingu je da je označeno koje je sredstvo predmet ugovora. Ponekad se sredstvo može identifikovati tako sto će biti prečutno navedeno u trenutku kada se sredstvo stavlja na raspolaganje zakupcu radi korišćenja.

Zakupac ima neposredno pravo na korišćenje sredstava:

- Ukoliko ima neposredno pravo da određuje za koje će namjene to sredstvo biti iskorišteno
- Ukoliko zakupac ima pravo da upotrebljava sredstvo tokom zakupa, a da zakupodavac nema pravo da mijenja uslove u ugovoru o zakupu

Period u kome se zakupljeno sredstvo može koristiti određeno je ugovorom, odnosno to je period u kom nijedna od ugovornih strana ne može da raskine ugovor. Kada jedna od strana stekne pravo da raskine ugovor, ugovor o lizingu prestaje da bude pravosnažan.

U ugovorima o lizingu često se pored obaveza zakupodavca prenose i obaveze održavanja sredstava i imovine. Da bi se identifikovalo pravo korišćenja imovine potrebno je da zakupac ima korist od upotrebe tog sredstva i da sredstvo koje se koristi nije povezano sa drugim sredstvima u ugovor.

Primjer 1.

Ukoliko je jedna kompanija sklopi ugovor o zakupu na sedam godina. Godišnja plaćanja su 900KM, a implicirana kamatna stopa je 5,4%. diskontna vrijednost obaveza iznosi 5200KM a direktni troškovi zakupa 120 KM, a troškovi dovođenja objekta u prvobitno stanje po okončanju ugovora o zakupu 220 KM. Vrijednost prava korišćenja sredstava je 5540 KM.

Računovodstveni prikaz preuzimanja prava korišćenja sredstva uzetog u zakup:

Tabela 1. Računovodstveni prikaz preuzimanja prava korišćenja sredstva uzetog u zakup

1.	Pravo na korišćenje sredstava 5 540 KM	
		Obaveza za lizing 5 200 KM
	Žiro račun 120 KM	
	Dugoročna rezervisanja 220 KM	
	Priznavanje prava korišćena sredstava	

S obzirom da je vremenski period korišćenja sredstava duži od godinu dana nabavna vrijednost se kao trošak dodjeljuje periodu trajanja zakupa. Vrednovanje prava korišćenja sredstava prema MSFI 16, može se vršiti primjenom: modela nabavne vrijednosti i modela revalorizacije. Koji će se od navedenih modela primjeniti zavisi od politike kompanije. Ukoliko se odabere model nabavne vrijednosti svake će godine na ime amortizacije prava u bilansu uspjeha biti prikazani proškovi amortizavije. Ukoliko bi se građevinski objekti otpisivali linearnom metodom tada bi se tada bi i pravo na korišćenje poslovnog prostora bilo otpisano primjenom ove metode, a visina troškova amortizacije bi bila $5\,540 \times 0,14285714^{13} = 791,42$, a sadašnja vrijednost prava na kraju prve godine bi iznosila $5\,540 - 791,42 = 4\,748,58$.

Računovodstveni prikaz otpisa prava korišćenja sredstava i isplata naknade za korišćenje za godinu dana izgledala bi:

Tabela 2. Računovodstveni prikaz otpisa prava korišćenja sredstava

1.	Troškovi amortizacije 791.42 KM	
	Ispravka vrijednosti prava na korišćenje 791,20 KM	
	Troškovi amortizacije prava na korisćenje	
2.	Obaveze po osnovu lizinga 619,20 KM	
	Finansijski rashodi 280,80 KM	
	Žiro račun 900 KM	
	Isplata godišnje naknade za korišćenje prava	

Ukoliko bi se desilo da sredstvo koje je uzeto u zakup prestane da donosi ekonomsku korist zakupcu, preostala vrijednost prava bi morala biti iskazana kao gubitak zbog

obezvredivanja. Ukoliko se dasi da tokom trajanja lizinga dođe do povećanja obaveze zbog promjene trajanja lizinga, tada zakupac ima obavezu da uskladi visinu sadašnje vrijednosti na korišćenje sredstava.

2. PRIZNAVANJE I NAKNADNO VREDNOVANJE OBAVEZA PO OSNOVU LIZINGA

Onog trenutka kad zakupodavac sredstvo koje je predmet lizinga učini dostupnim za korišćenje zakupcu nastaje obaveza plaćanja po osnovu zakupa. Visina obaveze je pod uticajem trajanja zakupa, diskontne stope.

Stav o utvrđivanju zakupa MSFI 16 je preuzet iz MSR 17-Lizing, zbog toga trajanje lizinga za potrebe utvrđivanja visine obaveze uključuje i opciju produženja perioda zakupa ukoliko se očekuje da će zakupac iskoristiti opciju koju ima i produžiti rok.

Zakupac ima obavezu plaćanja koju čine: fiksna plaćanja, varijabilna plaćanja penali za prekid ugovora o zakupu. Pored svega navedenog u plaćanja zakupca uključuje se i inos očekivanog plaćanja koji je posledica manje vrijednosti sredstava na kraju zakupa od garantovane rezidualne vrijednosti. Diskontna kamatna stopa koju će zakupac koristiti je implicitna kamatna stopa za zakup. Ona je slična kamatnoj stopi koja se odnosi na slične zajmove. Sve je to posledica činjenice da će pri njenom utvrđivanju u obzir biti uzet kreditni bonitet zakupca, trajanje zakupa. Zbog brojnosti svih faktora koji utiču na visinu implicitne kamatne stope lizinga implicitnu kamatnu stopu nije lako utvrditi. To je i razlog što se u MSFI 16 zakupcu omogućava da ukoliko se jave poteškoće sa određivanjem implicitne kamatne stope zakupac može da koristi kamatnu stopu zaduživanja. Kamatna stopa zaduživanja je stopa pozajmljivanja koju bi zakupac morao da plati za sličan zakup. Implicitna kamatna stopa na početku lizinga daje sadašnju vrijednost svih plaćanja tokom trajanja lizinga i ona je jednaka fer vrijednosti sredstava i svih direktnih troškova zakupodavaca. Primjenom implicitne kamatne stope zakupa na nominalnu vrijednost budućih plaćanja dobija se diskontna vrijednost obaveze. U primjeru koji je naveden s obzirom da se godišnji zakup plaća na kraju godine i da iznosi 900 KM, sa dašnja vrijednost obaveza na osnovu zakupa uz implicitnu kamatnu stopu od 5,4% iznosi 5.200 KM

3. IZUZECI OD OSNOVNOG TRETMANA LIZINGA U MSFI 16

IASB je omogućio odstupanje od osnovnog tretmana i to u slučaju:

- kratkoročnog zakupa
- zakupa sredstava koja imaju malu vrijednost.

Kratkoročnim zakupom smatra se zakup čiji je rok 12 mjeseci ili manje. Pojednostavljeni tretman za kratkoročni zakup sredstava koja imaju malu vrijednost ogleda se u tome da zakupac:

-u izvještajima o finansijskom poslovanju ne iskazuje sredstva uzeta u zakup niti obaveze koje nastaju po osnovu zakupa

-u izvještaju o rezultatu naknadu za korišćenje zakupljenih sredstava iskazuje kao rashod.

Ako zakupac odabere izuzetak kratkoročnog zakupa i dođe do promjene u trajanju zakupa, npr. Zakupac zeli da iskoristi opciju produženja ugovora o zakupu za koju je kod definisanja trajanja ugovora o zakupu postojalo očekivanje da neće biti iskorišćena, smatra se da je riječ o novom zakupu.

Kod uzimanja u zakup sredstava koja imaju malu vrijednost MSFI 16 nije precizno definisao vrijednost sredstva. Ocjena da li je sredstvo male vrijednosti mora biti donešena na osnovu vrijednosti koju sredstvo ima kad je novo, što znaci da se ne uzima u obzir kad je sredstvo staro. Zakupci različiti po veličini, djelatnosti ili okolnostima u kojima posluju imaju isti zaključak o tome da je sredstvo koje je predmet zakupa sredstvo male vrijednosti.

Sredstvo koje je predmet zakupa smatraće se da je sredstvo male vrijednosti pod uslovima:

- ako zakupac ima koristi od njegovog samostalnog korišćenja ili od njegovog korišćenja zajedno sa drugim resursima ako su mu lako dostupni

- ako dato sredstvo nije zavisno ili čvrsto povezano sa drugim sredstvima.

ZAKLJUČAK

Najsnažnije promjene MSFI 16 odraziće se na finansijski položaj kompanija koje se bave vazдушnim saobraćajem, transportom, trgovinom i drumskim putovanjima, mada će ta uticaj biti različit u zavisnosti od zastupljenosti zakupa kao oblika finansiranja.

Pravo korišćenja sredstva koje je predmet zakupa može biti iskazano u okviru materijalne imovine ili u okviru materijalnih ulaganja. Ako je riječ o pravu korišćenja opreme, postrojenja ili nepokretnosti njihov rast će povećati ukupnu vrijednost imovine i promijeniti odnos između stalne i obrtne imovine kompanija.

Obaveze po osnovu zakupa se, prema MSFI 16, moraju iskazati kao posebna pozicija. Ove obaveze klasifikuju se u kratkoročne i dugoročne u zavisnosti od roka dospelja.

Prava sredstava uzetih u zakup otpisuju se najčešće primjenom linearne metode iako je dopuštena degresivna i funkcionalna metoda. Obaveze plaćanja se smanjuju kroz otplate koje su u početku niže.

Zbog toga se vrijednost prava na korišćenje sredstava u početnim godinama zakupa smanjuje brže od smanjenja s njima povezanih obaveza što dovodi do iskazivanja

manjeg sopstvenog kapitala. Stvarni uticaj na iskazani kapital zavisice od finansijskog leveridža kompanije, trajanja zakupa, odnosa sopstvenog kapitala i obaveza po osnovu zakupa, učešća sredstava uzetih u zakup i načina kakoji kompanija finansira svoje poslovanje. Stopa zaduženosti i učešće dugoročnog kapitala u ukupnom kapitali buće viši, a koeficijent ukupne imovine imaće nižu vrijednost.

Primjena novog pristupa u računovodstvenom i izvještajnom tretmanu lizinga ne dovodi do promjene visine neto gotovine kompanija. Isplate obaveza po osnovu lizinga, prema MSFI 16, dijele se na ratu koja predstavlja odliv iz aktivnosti finansiranja, a kamata je odliv iz poslovne aktivnosti. Poslijedice ovog novog tretmana su da će neto gotovina iz poslovne aktivnosti biti veća, dok će neto gotovina iz aktivnosti finansiranja biti manja.

Mnoge od ovih promjena donosiće menadžmet zakupca kao i procjene mogućnosti i svrsishodnosti korišćenja pojednostavljenog postupka za kratkoročni zakup i zakup sredstava male vrijednosti. Menadžment treba da sagleda poslijedice koje će po finansijski i prinostni položaj imati ulazak u nove aranžmane o zakupu, troškove koje će izazvati primjena novog standarda.

LITERATURA

- [1] Prof. Dr Kata Škarić Jovanović, Časopis Finrar, MSFI 16 –Lizing, Mart 2016.godina